

Ömer SOLAK (2014), *Edebiyat Biliminde Kuram ve Yöntem*, Ankara: Nobel Kitap 214 s.

Dilara Pınar ARIÇ¹

Dede Korkut, 2016/10: 115-126

Ömer Solak'ın kitabının ön sözünde eserin metodolojisinden bahsedilmektedir: “edebiyat biliminin farklı çalışma alanları gruplandırılarak tanıtılmıştır.”

Edebiyat Biliminin Kendi Alt Disiplinlerinde Kuram ve Metot başlığında, edebiyat biliminin alt disiplinlerini ikiye ayırmıştır: “Bizzat esere yönelmiş çalışmalar; bu alanın niteliğine, mahiyetine, kapsamına, diğer bilimlerle ilişkisine, terminolojisine kuramsal metodik çerçevesine yönelmiş çalışmalar.

Edebiyat incelemeleri kuramsal, tarihsel, ve eleştirel olarak üçe ayrılmıştır. Kuramsal incelemeler, edebiyat bilgi, teori ve metotları; tarihsel incelemeler, edebiyat tarihi ve eleştirel incelemeler, edebi eleştiri olarak geçmektedir.

Wellek ve Warren, alt olanları genel edebiyat, mukayeseli edebiyat, milli edebiyat şeklinde; Rainer Basiner ve Maria Zen, edebiyat tarihi, edebiyat eleştirisi ve edebiyat kuramı; M. P. Sinha incelemeleri, bibliyografik ve metinsel eleştiri, biyografi, kuramsal ve yorumsal araştırmalar olarak ifade etmektedir. Not kısmında Türk Edebi Akademisine Göre Edebiyat Biliminin Çalışma Alanları yer almaktadır.

Genel Edebiyat Bilimi kısmında, Paul van Tieghem'in uluslar üstü edebi akım ve modaları inceleyen bir disiplin olarak bahsettiğinden söz etmekte; sonuç olarak edebiyat kuramları ve edebiyat metodolojisini içine alan bir disiplin geçmektedir. İnceleyen-incelenen ilişkileri araştırmacı ile okuyucunun aynı kişi olmasının getirdiği çözümleme güçlüklerini

¹ Arş. Gör. Dilara Pınar ARIÇ, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü dilarapinar5@gmail.com

çözmek için bulunan iki yol vardır; matematiksel, istatistiksel ve pozitivist, ampirik metodoloji ve pozitivist yorumlamacılık.

Edebiyat Teorisi başlığında, son nokta olarak “onun her türlü metni yorumlamayı da içine alan genel bir ‘yorum bilimi’ olduğu belirtilmektedir. Not kısmında Türk Edebi Akademisinde Kuram başlığı altında Türkiye’deki literatüre değinmekte edebiyat kuramlarla ilgili çalışma olarak Berna Moran örnek verilmekte; Ali İ. Kolcu, Sadık Tural, Mehmet Önal, İsmail Çetişli’nin değinilerine yer vermektedir.

Edebiyat Tarihi başlığı altında, edebiyat tarihçiliğinin karşılaştığı sorunlar şöyle sıralanır: “Bir akım veya temayülün zamansal sınırlarını saptamak, oluşmalarına etki edenleri bilmek; yayılma sahalarını izlemek

Edebiyat Tarihi metotlarının tarihsel gelişimi vererek, edebiyat tarihçiliğinin metot ve yaklaşımlarını şöyle tarihçiliği, onu kuşatan tarihsel, sosyal, kültürel, coğrafi ve ekonomik çevreye, psikolojik etkiye odaklanan bakıştır. Filolojik metot, metin tashihi ya da kaynak eleştirisi 19. yüzyıl pozitivismi ve filolojisinin katkisıdır. “Baskıya gitmeden önce kitabın geçirdiği aşamaları bütünsel olarak incelemektir.

Yorumsamacı (Hermenötik) edebiyat tarihi, ruhun hayat gerçekliği karşısında takındığı tavrı önemser.

Psikolojik-Fenomenoloji metodu, yazarın ruh halinin dikkate alır.

Darwinist edebiyat tarihçiliği, değışme ve evrilmeyi kabul eden görüştür.

Marksist edebiyat tarihçiliği, “sanat tarihini başvurduğu dinleyici ve sınıfla ve sanatçıların çıktığı sosyal katmanlarla münasebet kurarak izler.”

Tür tarihçiliği yaklaşımı, tarihsel gelişimi, dönüşümü inceleyen görüştür.

Eser odaklı edebiyat tarihçiliği, aynı zamanda eleştiri tarihi olarak edebiyat tarihi adıyla da geçmektedir. Bu görüşü şöyle eleştirmektedir: sanatı merkeze alırken tarihselliği ihmal etmektedir.

Edebiyat tarihinde “devir ruhu” yaklaşımı her devrin kendine özgü ruhu olduğunu savunur, edebiyat tarihinin bu ruhu ihya etmekten geçtiğini belirtir.

Geçmişin yeniden inşası, devir ruhu anlayışı ve tarihselcilik gibi tavrıların tesiriyle etkili olan yaklaşımdır.

Dil tarihi temelli edebiyat tarihi anlayışı, edebiyatın genel dil tarihin bir parçası olduğunu savunan görüştür.

Fikir tarihçiliği yaklaşımı, edebiyat tarihine bir felsefe ve fikir tarihi olarak bakar.

Biyografik seçki olarak edebiyat tarihçiliği, bilimsellikten uzak, heveskarların yazdığı bir türdür.

Siyaset bilimsel edebiyat tarihçiliği, “bir bütün olarak milletin hayatında” arar.

Kültürel çalışmalar geleneğinin edebiyat tarihçiliği üretim ve iletişim şartlarının değışiminin genelde sanata özeldede edebiyata etkileri şeklinde inceler.

Edebiyat tarihçiliğinde yeni tarihselci bakış, yoruma ve eleştiriye dayalı bir bakış sunar.

Karşılaştırmalı edebiyat tarihçiliği yaklaşımı, diğer sanat ve kültürel alanlarda ilişkisini sanat ve bilim tarihine koşut olarak açıklar.

Dünya edebiyatı tarihi olarak edebiyat tarihi, “karşılaştırmalı bakışın edebiyat tarihçiliğindeki bir başka etkisidir.

Sanat tarihi olarak edebiyat tarihi, “sanatların karşılıklı aydınlatılması” ilkesinden hareket eder. Edebi akım odaklı edebiyat tarihçiliğidir.

İzlenimci edebiyat tarihçiliği, neo-klasizm eser ve form odaklı normatif ölçütlerin dağıtan “şahsibeğeni”i ölçütüdür.

Okur odaklı edebiyat tarihi metodu, tarihselci ve biyografi temelli edebiyat tarihçiliğinde tam bir sarsılmadır.

Monografik edebiyat tarihçiliği, “bir şahsı veya edebi gruplaşmayı esas alan edebiyat tarihçiliği anlayışıdır.

Yöntem olarak İdeolojik Eleştiri tanıtılmaktadır: “Bir retorik eleştirisi olarak edebi eserlerdeki örtük veya açık ideolojiyi belirlemek ve her bir parçasında “ideolojik izler”in peşine düşer Türkiye’de Edebiyat Tarihçiliği eserden kopuk olamaz diye bir tartışma başlamıştır.

Edebiyat Eleştirisi başlığında, edebi metni anlamaya çalışan okur ile eser ve yazar arasında bir aracı işlevi de görür. “Uygulamalı edebiyat bilimi” olarak edebi eleştiri, edebi metni çıkış noktası yaparak okuru sosyal bağlam, sanatçı ve sanat eseri üçlüsünün herhangi bir boyutuna odaklanır. “Pek çok kuramcıya göre edebi eleştiri metnin tespiti ve tashihini tanımlayan dış eleştiri ve tahlilini tanımlayan iç eleştiri olarak iki katmanlıdır.” Not olarak Türkiye’de Edebiyat Eleştirisi yazısında eleştirinin az sayıda kaynağa sahip olduğu belirtilmektedir.

Kuramların “Edebi Metin”e Bakışı yazısında öncelik edebi metnin ne olduğu üzerinde durmaktadır. “herhangi bir duygu, düşünce, hayal, intiba ve olayın dil vasıtasıyla, ama edebî değerine sahip bir biçimde ifadesinden oluşan söz bütünüdür.”

Yapısalcılık için metin bir dil sistemdir. Biçimcilik için edebi metin bir sanat eseridir.

Prag Yapısalcı Okulu için dilin estetik kullanımı olarak geçmekte, Anglo-Amerikan Yeni Eleştiri sanat ve estetik içinde kalan tanımı yapmaktadır.

“Yeni Eleştiri kuramı ‘metnin’ edebi değerini “çok değinilik/çok anlamlılık” niteliğinde aramıştır.

Wellek, yazılı her şeyi edebi sayması reddeder.

Psikanalitik Teori, metinden ziyade yazarı önemser ve onda yazarın izini sürer.

Alımlama Estetiği, “hiyerarşiyi okur-metin-yazar şeklinde kurar. “Metin evrensel değil, okur grubunun alımlama ufkuyla kurulan bir yapıdır.

Postyapısalcılık, “biçim-içerik karşıtlığını aşmaya ve bu karşıtlığın yerini çoktan kurmaca-öyküleme-metinleştirme üçlüsüne terk ettiğini kanıtlamaya çalışır.

İkinci yöntem olarak yapısökümcü çözümlemeyi sunar. “Metni mit çözümlemesine tabi tutmayı önerir.”

Metinler arasılık, “yaşanılan dünyanın hiper metni içinde birer alt metinler olarak tanımlar.

Feminist teori, “cinsiyet kuramlar dış dünya, yazar, metin ve okur hiyerarşisi gözetirler.”

Post-kolonyal eleştiri, “doğrudan bireyi kuşatan dünyanın metindeki aksine bakar.”

Kültürel çalışmalar, “edebiyatı kültürle ilişkilendiren bir yaklaşım sergiler.”

“Tarihsel pozitivismin kurucu ismi ve neo-marksist eleştirmen Terry Eagleton ise edebi olanın ideolojik olandan soyutlanamayacağı kanaatindedir.”

Edebi eleştirilerin edebi ve ahlaki boyutu konusu tartışmalıdır.

Yeni eleştiri, örtülü bir ahlaki, dini boyutla bakar, Marksist eleştiri, bu tür yaklaşımları ideolojik bularak, eleştirmenden kendisi ile eser arasına yeterli eleştirel mesafeyi koymayı bekler. Post-yapısalcı eleştiri ahlaki ve dini boyuttan kaçınarak göndermelerin doğasına odaklanır.

Darwinist edebi eleştirmen ise “dinin evrimsel psikolojisinden gelen iddiaları öne çıkararak yaklaşır.

Yöntem olarak yakın okuma belirtilmiştir.

Edebi Metin İncelemeleri/Çözümlemeleri yazısında, çözümleme daha analitik bir süreçtir.

İçerik inceleme, “metne yönelik bir iç yada derin yapı incelemesidir. Muhteva veya manaya dair soyut sistemin düzenlenmesidir. İçerik incelemesi iki şekilde yapılır: Metin dış verilerin çözümlenmesi, metinsel içerik incelemesi.

“Konu inceleme, eserin sosyal, tarihsel ve kültürel bağlamını ve yazarın dolayısıyla ilişkilendirerek incelemeye dayanır. İleti inceleme, anlatı bilimsel incelemesidir.

Tematik inceleme, metnin birleşenlerine tesir eden temayı ele alır. Yöntem kısmında tematik eleştiri başlığı yer alır.

Biçim inceleme, yüzey yapı yani kelimedenden başlayıp metne uzanan sistemi yani bir araya gelerek edebi eser denenen estetik bütünlüğü oluşturan kelime kelime grupları, cümle, mısra, beyit, nazım şeki, paragraf, bölüm, metin gibi unsurları kapsar. Bir üslup araştırmacıdır.

Stilistik, üslup özelliklerini inceler. Hitabetin (retorik) modern edebiyat çalışmalarındaki devamıdır.

Klasik dönemlerin üslup anlayışına damga vuran anlayış dönem üslubu yaklaşımıdır.

Üsluba yönelik bir başka anlayış üslup seviyeleri anlayışıdır. Edebi seviyeler üç ayrılmıştır:

- Doğal, sade, kolayca söylenivermiş izlenimi uyandıran
- Edebi sanatlar ve ağdalı söyleyişlerden yararlanan

- Yüce duyguların coşkulu ve etkili bir şekilde hatasız ve zarif bir dille ifadesidir. Üsluba yönelik klasik yaklaşımların biri de normatif üsluptur. Eserin üslubunda açıklık, saflık, tabilik, vecizlik, soyluluk, ahenk, çeşitlilik, uygunluk aranır. Bunları barındırmayan yapıt sorunlu sayılır.

Bireysel bir olgu olarak üslup anlayışı, üslup bireysel dil karakteristikleri olarak tanımlanır.

Sistemik üslup analizi, dilbilim temelli olarak üslubu matematiksel bir kesinlikle betimlemek iddiası taşır.

Kitapta üslup yaklaşımları edebiyat ve dilbilim temelli olarak iki grupta incelenmiştir.

Söylem türlerine göre üslup analizi, Antik Yunan'dan beri uygulanagelen bir yaklaşımdır. Övgü-yergi söylemi, yargılayıcı söylem, tartışmacı söylem, soylu üslup, didaktik üslup.

Retorik Figürlerine üslup analizi, retorik figürler yani söz sanatlarına odaklanan yaklaşımdır.

Edebi formlara göre üslup analizi, her metin türünün kendi gerekleri olduğu görüştür.

İmaj, istiare, motif, sembol, singe ve mit gibi estetik araçlara dayalı üslup analizi, her formun kendine özgü mit, sembol, imajlar repertuarı olmuştur.

İmge, benzerlikler ve çağrışımlar yoluyla okuyuncaya özgün ve çarpıcı hayali görüntüler oluşturan estetik araçlardır. İmge şöyle tasnif edilmiştir.

- Görsel olan veya olmayan imaj ayrımı
- Duyulara dayalı olan ve olmayan imaj
- Dinamik ve statik olmaları
- Belli bir kas veya ses ile ortalama her okurda aynı şekilde tetiklenen bağımlı imajlar ve serbest imajlar ayrımı
- Doğrudan imge ve dolaylı imge

Motif, Alman edebi form eleştirilenleri, Rus biçimcileri ve Finli halkbilimcilerden alınma bir tabirdir.

Sembol, gösteren ile gösterilen arasında bir bağlamsal ilişkiye veya temsiliyete dayanan sanatlar üstü bir estetik araçtır.

Mit, ontolojik anonim hikayelerdir.

Yöntem olarak Barthes'in Mit Çözümlemesi Yöntemi verilmiştir. Ona göre, mitler, egemenlerin konumlarını sürdürmek için inşa ettiği kapitalist kültür ikonlarıdır. "Anlatım teknikleri incelemesi, bir üslup incelemesi olarak metnin derin yapısının çözümlenmesinde önemli bir aşamadır."

Anlatım tutumu analzi, anlatıcının anlattığı olaya karşı takındığı duygusal tavrın incelenmesine dayanan bir üslup çözümlemesidir.

Yöntem kısmında Retorik Eleştiri başlığı yer almıştır. Retorik eleştiri, yaptığı çözümlenmelerle ilk bakışta retorik stratejileri kavrayabilecek donanımdan yoksun olan ortalama alımlayıcıyı eleştirel becerilerle donatmayı amaçlar.

Dilbilim Temelli Stilistik Yöntemler başlıklı kısımda, “edebi dilbilim edebi metnin incelenmesine yönelik dilbilimin katkısını tanımlar.”

Fonolinguistik üslupta sese dayalı bir inceleme olarak yazılı metinlerde kafiye kullanımı, alterasyon, asonan gibi ses sanatlarının çağrışım değerine; sözel metinlerde ise vurgu, tonlama gibi araçlara odaklanır.

Leksikal stilistik yaklaşımında kelimeler önce biçimsel olarak değerlendirilir.

Etimolojik stilistik, bir metnin kelime kadrosunu etimoloji ve kültürel kökenini inceleyen bir üslup incelemesidir.

Semantik stilistik, bir metnin kelime kadrosunu etimolojik ve kültürel kökenini inceleyen bir üslup incelemesidir.

Semantik stilistik, kelime, kelime grubu, tümce (hatta metin) gibi dil birimlerinin hem kendi özgül anlamına hem de diğer dil birimleriyle kurdukları bağlamsal ilişkilerle yakından ilişkilidir.

İmla ve yazıbilim stiliği bir edebi eserde yazı karakterini, noktalama ve imlayı bir üslup karakteristiği olarak inceleyen bir analitik etkinliktir.

Ortografik çözümlenme, bir yazılı metinde imla ve noktalamaya dair hususların stilistik bir etki uyandırmak amacıyla nasıl kullanıldığını ele alır.

Metin stiliği bir metnibilimsel üslup analizi olarak cümle ötesi bir dil birimi olan metni inceler.

Sosyolinguistik üslup analizi, dilbilimin alt dalı olan sosyolinguistiğin verimleri ile üslubun bireysel bir olgu olduğuna karşı çıkar.

Edimbilimsel yada pragmatik üslup analizi bir metnin toplumsal işlevine ve konuşurun konumuna göre de üslubun farklılaşabileceği varsayımından hareket eder.

Stilistik söylem analizi, yöntem olarak gösterilmiştir. Söylem stiliği ise edebi metnin söylem biçimbilimsel yapısını belirleyen örtük inançları ve değerleri de araştırırken aynı zamanda metni etkileyen iletişim koşullarıyla ilişkili dilsel kodlamalara odaklanır.

Sapma stiliği edebiliği dilin sıradan iletişimden ayrılan taraflarında bulan bir stilistik yaklaşımdır.

Bu bölümün son olarak Not olarak Alternatif Bir Eleştiri Formu Olarak “Sanatsal Eleştiri” yer almaktadır.

Bölüm 2: Disiplinler arası kuram ve metotları anlatmaktadır.

Edebiyat Sosyolojisi, sosyolojinin bir alt dalı olan kültür sosyolojisinin sanat sosyolojisi şubesine ait bir alt alandır. Daha sonra, edebiyat sosyolojisinin yönteminin geçmişinden bahsetmektedir. Lucien Goldmann yöntemi, eserin “birey değil toplumun ifadesi olduğu savına yaslanır.

Edebiyat Sosyolojisinin Çalışma Alanları yazısında, edebiyat sosyolojisinin ilgi alanları şunlardır: Eseri kuşatan sosyal dünya, eserin sosyal temasları, eserin sosyal alımlaması.

Yazar sosyolojisi, sosyal bir fert olarak yazarı sadece edebi devrin tüm kaynaklarının tanıklığı ile sosyolojik bir vakıa olarak alır.

Edebi kurumlar sosyolojisi, edebiyatı kitlesel bir medya olarak gören edebiyat sosyolojisinin analitik dikkatini kitap piyasasına yani yazar, yayıncı, dağıtıcı okur ağının, toplumsal trendlerle ilişkisine, kitabın toplumsal bir meta olarak sosyolojik ve ekonomik boyutuna da yöneltmesinden doğmuştur.

Okur sosyolojisi, edebi eserin ortaya çıkışını beğenileri ve entelektüel düzeyi ile belirleyen okura yönelir.

Eser sosyolojisi, eserin sosyal sınıf, statü, moda davranışları ele alışına sosyolojik bir ilgiyle eğilir.

Tip sosyolojisi, sosyal köken, bir sınıfa bağlılık ve sosyal ideoloji problemleriyle iç içe bir sosyolojik alandır.

Sosyolojik Edebiyat Eleştirisi yada Edebiyatın Sosyolojisi “Edebiyatın sosyolojisi ise edebiyat biliminin sosyolojiyi sanat eserine yaklaşım aracı olarak kullanmasıdır.

Sosyolojik edebiyat çalışmaları dar anlamda edebiyatın ekonomik ve toplumsal koşullarını, geniş anlamda edebiyatın meydana gelirken maruz kaldığı şartları ve etkileşimleri edebiyat bilimi sınırları içinde kalarak ele alır.

Not, Türkiye’de Edebiyat Sosyolojisi başlığındadır.

Edebiyat Eğitimi başlığında, “Edebiyat eğitimi ise kim, niçin, nasıl ve kimler tarafından eğitilecek; nasıl örgütlenecek sorularına yanıt arar.

Eğitim Eğitimin Kuramsal, Metodolojik Geçmişi başlığında eğitimin geçmişinden bahsedilmektedir.

Yöntemde metafor analizi incelenir.

Edebiyat Eğitiminin Çalışma Alanları yazısında edebiyat eğitimine faydası yaklaşımın kökleri sanatta da hayatta da birtakım normlara uymayı önemseyen klasizme girer.

Kültürleme aracı olarak edebiyat eğitimi anlayışı, toplumdaki kültürel, etnik ve sınıfsal problemlerin üstesinden gelmek için edebiyatı kullanır.

Terbiye aracı olarak edebiyat eğitimi, pek çok ülkenin edebiyat programında başat rol oynar.

Dil eğitimi olarak edebiyat eğitimi, dil temelli bir yaklaşım olarak hem edebi eserin dille inşa edilmesinden edebi metinler üzerinden dil yapılarını öğretmeye veya edebi metinleri tamamen stilistik amaçla dil yapıları ile estetize etmeye dayanır.

Bir sanat eğitimi olarak edebiyat eğitimi anlayışında edebiyat eğitimi, öğrencide bir dizi sanatsal beceri ve donanım kazandırmayı amaçlayan bir programa dönüşür.

Edebi metin çözümlene becerisi olarak edebiyat eğitimi yaklaşımına göre metinden soyutlanmış bir edebiyat eğitimini bir çeşit edebiyat tarihi, edebiyat sosyolojisi, edebi biyografi veya edebiyat kuramı öğretiminden başka bir şey olmayacaktır.

Yaş gruplarına göre edebiyat eğitimi anlayışı her yaş grubunun farklı dilsel ve bilişsel hazır bulunuşluk düzeyi olduğu öngörüsünden hareketle farklı edebi seviyeleri de olacağı kabulüne dayanır.

Edebiyat bilimi eğitimi olarak edebiyat eğitimi, edebiyatın sanat tarafının mı yoksa bilim tarafının mı öğretilmesi gerektiği tartışmasına dayanan bir çalışma alanıdır.

Bir okuma eğitimi olarak edebiyat eğitimi ve edebi okuryazarlık edebi okuma süreçlerini bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi bir okuryazarlık alanı olarak tanımlar.

Edebi form ve türleri tanıtmaya olarak edebiyat eğitimi, edebiyatı sadece edebi türlerin mükemmel örneklerini verme olarak gören neoklasik yaklaşımın bir sonucudur.

Edebi Antropoloji yazısında, antropoloji önceleri doğa tarihinin bir şubesi olarak ilkelerin incelenmesi şeklinde etnografik çalışmalarıyla ortaya çıkar. Fiziksel ve kültürel antropoloji diye ikiye ayrılır: İkincisinin gelişiminde iki hakim görüş, yapısalcılık ve yorumsamacılıktır.

Yapısalcı modern antropolojiye Postmodern eleştiriler yönelen Clifford Geertz'in temel referansı Fransız Yorumsamacı Paul Ricœur'un Fenomenolojik Hermenötik anlayıştır. Metinsel antropoloji de birtakım hayvan işaretlerini totemci ve ütopyacı düşüncelerle yorumlamaya dayanır. Edebiyat, etnoloji, halkbilimi, antropoloji ile ilişkilidir. Edebi antropoloji, insana dair evrensel benzerlikleri tarihselliği fazla önemsemeyen simgesel yapılar olan edebi metinler üzerinden anlamaya çalışır. Antropolojik eleştiri, edebiyatın üretimi dağıtım ve alımlanmasını insan topluluklarının kültürel pratikleri ve ortak kabulleri içine yerleştirirken, farklı kültürlerdeki gündelik hayatın folklor, adetler, kutlamalar, gelenekler gibi farklı yönlerine odaklanır.

Edebiyat Bilimi Çalışmalarının Uluslar üstü Planda Ele Alınması yazısında, karşılaştırmalı edebiyat, pek çok akademik gelenekte ulusal filolojilere rakip bir alan olarak görülür. Karşılaştırmalı edebiyat araştırmaları üç grupta incelenmektedir: Karşılaştırmalı biçem araştırması, karşılaştırmalı içerik araştırması, karşılaştırmalı eleştiri.

Karşılaştırmalı edebiyatın alt disiplinleri olarak, karşılaştırmalı edebiyat kuramı, karşılaştırmalı edebiyat tarihi ve karşılaştırmalı edebiyat eleştirisi sayılmaktadır.

Karşılaştırmalı edebiyat biliminin ilişkili olduğu bilimler imgebilim, çeviribilim, folklor karşılaştırmalı edebiyat yöntemleri olarak pozitivist yöntemler, eser odaklı yöntemler, alımlama araştırmaları yer alır. Not kısmında Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına değinir.

Edebiyat Bilimi Çalışmalarının Ulusal Planda Ele Alınması yazısında, dil temelinde ortaya çıkan fenomen olarak geçmektedir. Ulus odaklı edebiyat tarihçiliği

ulusal edebiyatın dünya edebiyatının bir parçası olduğu ve çevresiyle etkileşerek geliştiği gerçeğini genellikle ihmal eder. Notta Türkiye’de Edebiyat Biliminin Ulus Odaklı Yapısından bahseder.

Halk Bilimi ve Halk Edebiyatı yazısında, halk biliminin çalışma alanları olarak halk edebiyatı, halk müziği, halk oyunları, gelenekler, inançlar ve el sanatları gibi temel araştırma alanlarına ek olarak kültürün geleneksel biçimleri ve bunların değişim süreçleri ile aldığı yeni formları da araştırır.

Alt disiplinleri ise teorik halkbilim ve uygulamalı halkbilim, karşılaştırmalı halkbilim ve ulusal halkbilim olarak sayılabilir. Halk bilimi kuramları, romantik-idealist ulusçu okullarıyla etki altındadır.

Tarihi Yeniden İhya Kuramı, tarihin yazılı belge bulunmayan dönemlerini anlayabilmek için sözlü kültür mahsullerinden yararlanma ve bu yolla tarihi ihya etmeye dayanır.

Türkiye’de Edebiyat Eğitimi notta belirtilmiştir.

Edebiyat Bilimi ve Din Bilimleri yazısında, dini edebiyat ve dini duyguyu ve tecrübeyi aktaran olarak bahsedilmektedir. Daha sonra not kısmında Türkiye’de Din Edebiyatı İlişkisi ve İslami Türk Edebiyatı geçmektedir.

Evrimsel kuram,, Darwin’in *The Origin of Species*’inin yayımlanmasından sonra halkbiliminin ilkelere yönelmesini işaret eder.

Tarihi-kültürel halkbilimi kuramı, evrimsel değil, sosyal, maddi ve mitolojik elementlerin kompleks kültürel ilişkisiyle açıklar.

Sovyet folklor kuramı, “folklor toplumsal gerçekçilik akımının da tesiriyle devrimci fikirlerin yayılmasında bir işlev yükler.

Göç ve karşı-göç kuramları, Hint-Avrupa masallarının çok büyük bir kısmının doğudan batıya göçle yayıldığına dair açıklamasına dayanır.

Psikanalitik halkbilimi kuramı, halkbilimsel olgulara psikolojik açıklamalar getirir.

20. yüzyılda ise halk bilimi kuramları metin, sözeldoku, bağlam merkezli kuramlar olarak tasnif edilmektedir. Diğer bir tasnif de yapısal, işlevsel ve metinsel kuramlardır.

Yapısalcı yaklaşımlar, folklorik öğeleri bir yapı olarak görür. Mit-ritüel halkbilimi kuramı “mitlerin aslında ‘ilkel ayinler olan ritlerle ilişkili olarak ortaya çıkmış anlatılar olduğunu açıklamasına dayanır.

Yapısal-semantic metot, özellikle anonim metni oluşturan unsurların birbiriyle ilişkilerini, metinsel fonksiyonlarını, nasıl bedii değer kazandıklarını ve aralarındaki diyakronik ilişkiyi açığa çıkarır.

İşlevsel halkbilimi kuramları, “yapı odaklı değil, bağlam odaklı incelerken, yaratıldıkları, anlatıldıkları ve dinlendikleri bağlamlara özel bir önem verir.

Antropolojik metot folkloru ‘insana özgü düşünsel becerilerden, inanç ve törelerden oluşan’ işlevsel bir bütün olarak yorumlar.

Bir diğer işlevselci yaklaşım performans teorisi, doku, metin ve bağlam önemli kavramlardır.

Sözlü kompozisyon teorisi de bir başka işlevsel yaklaşım olarak 'anlatıların ezberle mi yoksa öğrenmeyle mi aktarıldıkları, hangi kısımların öğrenilip hangi kısımlarının ezberlendiğini, icracıların onarı çıraklık döneminde öğrenip, ustalık döneminde nasıl aktardığını önemser.'

Gösterimci folklor da metnin icra bağlamına önem verir.

Metin merkezli halkbilimi kuramları metin üzerinden çözümleme eğilimindeki kuramlardır. Tarihi-coğrafi Fin kuramı, folklorik ürünlerin yayılmasının incelenmesinden geliştirilmiştir. Özkul Çobanoğlu 30 civarında kuram sayar.

Yöntemde Propp'un yapısal masal incelemesi, notta ise Türk üniversitelerinde Halk edebiyatına değinmektedir.

Klasik edebiyat çalışmaları başlığında yöntem olarak ontolojik analiz verilmiştir. "Asıl kıymeti, edebi eserin bütünlüğünü bozmadan anlamaya çalışmasıdır."

Not kısmında Türk üniversitelerinde Klasik Edebiyat Çalışmalarına değinmektedir. Verilen yöntemler, metin tenkidi ve metin şerhidir.

Tarihsel-eleştirel yöntemler şunlardır:

Tarih tenkidi, 'metnin yazarı, zamanı, mekanı ve üretilme koşullarının sahte mi gerçek mi olduğunu anlama aşaması olan dış tenkit, metinsel içeriğinin döneminin tarihsel koşullarına uygunluğunu soruşturma aşaması olan iç tenkitten oluşur.

Gramatik/filolojik tenkit, metni restore ederken gramatik özelliklerinden yararlanır.

Varyant tenkidi varyantlar arasında en sağlıklı, orijinal veya ilk örneğe uygun olana ulaşmak şeklinde anlaşılır.

Kronolojik tenkit, kitabın dış kapağında yayın tarihi ve yerine dair yeterli bilgi bulunmaması durumunda devre ait vezin, çağdaş olaylara telmihler gibi referanslardan hareketle bir belirleme yapmayı içerir.

Rivayet tenkidi, daha çok folk metinler için söz konusu olup bir metnin sözlü evresini, kim tarafından derlenip kayda geçirildiğini araştırır.

Radikal tenkit, metnin formunu tespit ederek metni restore etmeye çalışır.

Redaksiyon tenkidi, yazarın ve editörün metni yayın ve okur beklentilerine uygun bir şekilde seçici ve düzenleyici çabasının metin üzerindeki izlerine odaklanır.

Kaynak tenkidi, redaksiyon tenkidinin bir bölümüdür ve yazarın veya editörünün metni oluştururken hangi kaynaklardan yararlandığını inceler.

Yöntemlerden metin şerhinde 'geleneksel yorum metodu, bir metin anlamayı bir şerh yani 'açmak' olarak görülmektedir.

Modern Edebiyat Çalışmalarında modern kelimesinin Rönesans'a kadar götürülen periyotlar kast edilmiştir.

Notta Türk Üniversitelerinde Modern Edebiyat Çalışmalarına yer verilmiştir. Önal'dan alıntılacağı üzere Yeni Türk Edebiyatı çalışmalarında kullanılan 'gözlem, deney, sentez, basılı kaynak taraması, laboratuvar çalışması, görüşme, yazışma...' genel metotları ve 'fişleme, karteks çalışması, veri toplama, saklama, gruplama, sıralama, sınıflandırma, eşleme, seçme' gibi model ve teknikleri 'onu metodik olarak zenginleştirmiştir.

Tür problemi yazısında, tür çalışmaları, metinsel karakterli kültürel yapıların belli başlı karakteristiklerini ortaya çıkarmaya odaklanan bir alandır. Tür, hem edebiyat eleştirisi, hem de edebiyat tarihini ilgilendiren karmaşık, somut, durumsal ve stilistik bir bileşen ve geniş şümüllü bir fenomendir.

Türe yönelik kuramsal yaklaşımlar, klasik ve modern olarak ikiye ayrılır: Klasik yaklaşımlar, modern yaklaşımlar. Klasik yaklaşımlar, normatif ve didaktiktir. Antik Yunan, Latin, Rönesans ve klasizm gelenekleri türe dair tipoloji ortaya koymazlar. Thomas Hobbes üç temel şiir türünü kahramanlık, mizahi ve pastoral şiir olarak, E. S. Dallas oyun, halk hikayesi, şarkı olarak; John Erskim lirik, trajedi, destan olarak ayırmaktadır. Ana formlar anlayışı 20. yüzyılda da sürdürülür. Şiir, destan, tiyatro gibi geleneksel türler edebiyat sanatında merkezi bir yer işgal eder.

Edebi türler arasında hiyerarşi düşüncesi klasik sanat öğretisinin devamıdır.

Türe dair modern yaklaşımların temelinde Romantizm vardır. Türler, ilkel türler ve yüksek edebiyat türleri olarak ikiye ayrılır. 20. yüzyılda tür eleştirisi üç farklı devre yaşar. Türü iletişimin formal özelliği görmek, yinelenen sosyo-kültürel koşullarla ilişkilendiren perspektif ve biçimci, sosyo-kültürel kavramları medya ve kültürel çalışmalara uyguladığı evre olarak geçmektedir.

Eserin formu ile ilgili bir başka husus da farklı disiplinlerin konuya yaptığı katkıdır.

Psikolojiye göre belli bir türün seçimi, okuru esere hazırlamak gibi amaçlar güder.

Sosyolojiye göre, toplumsal roller, grup amaçları ile belirlenen sosyolojik olgudur.

Metin dilbilimine göre, tür, aynı zamanda bir dilbirimi olan metinle çoğu zaman aynı şeydir.

Edimbilime göre tür, belli iletişimsel amaçlara uygun dil kullanımları ile şekillenen bir yapıdır.

Yöntem olarak Tür Eleştirisi başlığı verilmiştir.

Türlere Göre Edebiyat Çalışmaları başlığında şiir çalışmaları yer almaktadır. Bir şiir çalışması genel olarak şiiri içerik, biçim ve bunların birbirleriyle ilişkileri bakımından ele alır.

Edebi Anlatı Çalışmaları, 'anlatı formundaki veya anlatı formunda olmadığı halde içinde anlatı bulunduran edebi eserlere odaklanan çalışmaları tanımlar.

Anlatibilim, genelde tüm anlatı formlarında anlatısallığın karakteristiklerine ve kurgunun doğasına odaklanan disiplindir.

Olay örgüsü, anlatı perspektifi, anlatın teknikleri yada araçları, zaman, mekan ve kişi kavramlarına değinir.

Yöntemlerde Tip Çözümlemesi yer almaktadır.

Edebi Drama Çalışmaları yazısında, tiyatro metni ve tarihi ile ilgili olarak edebi bir türdür.

Kurgusal Olmayan Metin Çalışmalarında, mahkeme tutanakları, haber metinleri gibi formlar; deneme, makale, gezi yazısı, mektup gibi edebi türleri kapsar.

İspatlayıcı türler, kişisel hayat merkezli türler, öğretici türler ve mektup türü.

Notta Türkiye’de Tür Çalışmaları yer almaktadır.

Yaş, Cinsiyet ve Sosyokültürel Gruplara Göre Edebiyat Bilimi Çalışmaları yazısında Çocuk Edebiyatına yer vermektedir.

İlk Gençlik Edebiyatı, edebiyatın 13-18 yaş arasını kapsadığı kabul edilse bile kapsamı konusunda bir konsensüs belli değildir.

Yetişkin edebiyatı ise, çocuk ve ilk gençlik dışındaki edebi eserleri içine alır.

Notta Türkiye’de Çocuk Edebiyatı başlığı yer alır.

Cinsiyet Gruplarına Göre Kadın, Erkek ve Eşcinsel Çalışmaları yazısında, bu çalışmaların ana gövdesini kadın çalışmaları oluşturur. Maskülenizm ve eşcinsel teorilerden söz edilmektedir.

Feminist edebi eleştiri, kadın edebiyatına ‘okur olarak kadın’ ve ‘yazar olarak kadın’ olmak üzere iki farklı açıdan yaklaşır.

Yöntem olarak Feminist Biçem Analizi başlığı yer alır.

Sosyokültürel Gruplara Göre Üst Edebiyat, Folk Edebiyat ve Kitle Edebiyatı Çalışmaları kısmında kültür kavramından başlayarak, kültür bilim bakış açısına göre edebiyatın üç temel katmanı olduğundan bahseder: folk edebiyat, yüksek edebiyat, kitle edebiyatı.

Popüler edebiyat, Leslie Fiedler tarafından 2. Dünya Savaşından yayılan ucuz kitaplar, çizgi romanlar, fanzinleri tanımlamak için kullanılır.

Son yöntemde, Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Zihniyet Çözümlemesi yer almaktadır.

Edebi kuramlar ve yöntemler hakkında çalışma yapacak araştırmacılara büyük fayda sağlayacak bir eserdir.